

Z0040 Geografie Evropy

Východní Evropa

Moldavsko (Moldova), Ukrajina, Bělorusko, Rusko
(Ruská federace)

Antonín Věžník

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Moldavsko

- kontakt Rusko-Turecko, Rusko-Rumunsko, neidentita lidí, dezintegrace
- vhodné podmínky pro zemědělství, jinak bez zdrojů
- SSSR – role ovocnářství, vinařství a produkce zeleniny
- kvůli ztrátě trhů RVHP země prakticky s nikým neobchoduje, samozásobitelství
- obavy z integrace Moldavska s Rumunskem, Podněsterská moldavská republika (Ukrajinci a Rusové)
- **Gagauzové** – etnicky turecká, ale křesťanská národnost
- upřednostňování ruštiny, nostalgie k SSSR, silná komunistická strana
- Kišiněv

Ukrajina

- 604 tis. km²
- hranice Ukrajiny jako takové jsou velmi mladé (viz historie)
- západní Pravobřeží a východní Levobřeží (geopolitika, dichotomie)
- Dněpr – vodní kaskáda
- severně od poloostrova Krymu vystupují starohorní masívy, významné zrudnění a hospodářský rozkvět východní Ukrajiny, hornické a zpracovatelské bohatství v kvalitní železné a manganové rudě
- na východě se k tomuto zrudnění přidávají ještě černouhelné uhelné sloje Doněcké pánve – Donbasu
- světové ocelářství
- ropa a plyn se těží v Předkarpatsku, plyn dále u Charkova
- nesoběstačnost ani v plynu ani ropě, dovoz z Ruska, zadluženost
- cukrová řepa, obilnice – výborné podmínky pro zemědělství – spraše
- Jaderná energetika, havárie jaderné elektrárny Černobyl - zapovědník

Ukrajina

- 48 miliónů obyvatel, 80 obyvatel na kilometr čtvereční
- následky druhé světové války – málo důchodců, ale i radikální snížení úhrnné porodnosti, Ukrajinci jsou tak nyní většinou v produktivním věku, do budoucna i vlivem trvajících demografické krize vážný sociální problém
- vysoká míra nezaměstnanosti
- Krym a Donbas – převládají Rusové, zbytek Ukrajinci, Ukrajinci na Pravobřeží používají ukrajinštinu a jsou prozápadně, proevropsky orientovaní, Ukrajinci na Levobřeží mluví rusky a mají „sovětskou“ nostalgii
- konflikt se projevuje pouze politicky-budoucí směřování země, nikoliv sociálně-kulturně či ozbrojeně, Ukrajinci a Rusové kulturní vazby
- Židé téměř zmizeli, vliv druhé světové války, málo řeckých katolíků
- velký národ, ale bez významnější existence státu (Polsko a Rusko)

Ukrajina - regiony

- 24 oblastí, Autonomní republika Krym, Kyjev a Sevastopol
- expertní regionalizace Ukrajiny (není správní ni statistickou, ad hoc):
- **Volyňský region** – lesy, horší půdy, Volyňská, Roveňská a Žitomirská o.
- **Předkarpatský region** – Lvov, Lvovská oblast, Ivano-Frankivská oblast a Černivská oblast, rakousko-uherská tradice, hustě osídlen, řada významných středisek, Lvov centrum pro ukrajinské Pravobřeží (Polsko), častá pracovní emigrace, nyní ekonomický rozvoj oblasti
- **Zakarpatský region** – meziválečná součást Československa, tisíc let integrální součást Uher, Užhorod, Mukačevo, železniční uzel Čop, Maďaři
- **Podolí** – pěstování obilovin a cukrovky, Ternopiíská Chmeínická a Vinnycká oblast, města – historická tradice, polsko-turecké opevnění
- **Region Odessy** – rozsáhlá stepní krajina od pobřeží Černého moře, Odessa s Iličivskem nejdůležitější ukrajinský přístav, Mykolajiv, Cherson, Izmajil, vnitrozemí – středisko Kirovhrad, závlahové systémy, větrolamy

Ukrajina - regiony

- **Krym** – autonomní republika, hlavním městem autonomní republiky je přístav Simferopol', přístav Sevastopol' má zvláštní statut – ruská černomořská flotila, přístav Sevastopol' byl nejdůležitějším vojenským přístavem SSSR a Ruska, Rusko jej nadále využívá, cestovní ruch, převažují Rusové, Krym byl původně Ruský, Ukrajině darován po druhé světové válce jako dar – poté dohoda o přístavu Sevastopol', dále původní obyvatelstvo Krymští Tataři (hist. Krymský Chanát)
- **Střední Podněpří** – Kyjev, Kyjevská oblast, Černihivská oblast, Čerkavská oblast, kulturní, politické a ekonomické centrum státu
- **Region Charkova** – průmyslový Charkiv byl integrován do průmyslové spolupráce s Ruskou federací, zbrojařství, tanky, letadla Antonov, inovativní obory, high-tech, Sumy, Poltava
- **Dolní Podněpří** – průmyslové lokalizace, ekonomicky nejsilnější ze všech regionů Ukrajiny, železná ruda, Krivyj Rih, Dnipropetrovsk, Dniprodzeržyn'sk, Zaporizž', Nikopol' - mangan (2. na světě, 1. v Evropě), dosahuje až k Azovskému moři, 80 % lidí žije ve městech
- **Donbas** – Doněcká a Luhanská oblast, černé uhlí (3. v Evropě), strukturálně postižené, těžký průmysl, velká urbanizace, nezaměstnanost

Bělorusko (Belarus)

- hranice velmi malé, až na Polsko, dříve patřilo pod Litvu
- vysoká lesnatost, povodí Pripjati je močálovité – značná část území
- zemědělství trpí zamokřením
- těžba draselných solí – Salihorsk, zdroje dřevní hmoty a rašeliny
- 9,9 mil. obyvatel, hustota 48 obyvatel na kilometr čtverečný
- demografické charakteristiky totožné s Ukrajinou
- Bělorusové a Rusové, úředními jazyky běloruština i ruština
- pravoslaví i římskokatolická tradice
- centrální poloha Minsku, ale dopravní tepny jsou uzpůsobeny k širším geopolitickým vlivům, především spojnice Kyjev – Moskva a Kyjev – Sankt Petěrsburg, integrita i identita státu je nejednoznačná
- politika: dichotomie (polarita) názorů podobně jako na Ukrajině
- Lukašenko: silná centralita, navázání na tradice SSSR, totalitní režim
- v 90. letech 20. století snaha integrovat Rusko a Bělorusko

Bělorusko - regiony

- zemědělství hraje velmi významnou roli, průmysl: především strojírenství a chemický na bázi úpravy importované ropy
- důležitou roli hraje stát ve všech sférách života, regiony jsou tak čistě plánovací sloužící k ovládnání státu, rozdíly mezi regiony neexistují, respektive dle politiky nemají existovat, nivelizace, i aktivit
- **Vicebská oblast** – Vicebsk, Polack (ropná rafinerie), Orša (textil)
- **Mahilevská oblast** – spojnice mezi Kyjevem a Petrohradem
- **Homelská oblast** – Homel, Mazyr, postižena jadernou havárií, přesto nejlepší podmínky k zemědělství, zemědělská produkce, produkce zemědělských strojů v Homelu
- **Brestská oblast** – silniční a železniční spojení do střední a západní Evropy, Bělověžský prales
- **Hrodnenská oblast** – spojnice Varšavy a Petrohradu, nyní se Polsko i Litva obejde bez tohoto napojení
- **Minsk** – politika, ekonomie, věda, kultura, strojírenství – bílá technika

Rusko (Ruská federace)

- 17 075 mil. km², z toho západní makroregion (evropské Rusko? 4 310 mil. km, 115,1 mil. obyvatel, 27 obyvatel na km čtvereční
- Kaliningradská oblast – území Německa (Pruska) po 2. světové válce
- počet obyvatel Ruska se velmi snižuje, demografické charakteristiky, problematické vize své budoucnosti, deziluze ze SSSR, případně deziluze ze ztráty značného území – tj. nostalgie vůči SSSR
- koncentrace obyvatelstva do oblastního centra
- velké disproporce mezi Moskvou – Petrohradem – dalšími městy a na konci venkovem
- Ukrajinci, Tataři, většina populace je pravoslavná, u Volhy (Zlatá Horda) a u Kavkazu muslimové, Kalmykové – buddhismus, Židé
- služby rozvinuté v Moskvě a v Petrohradě, 1998 měnová krize
- vývoz paliv a rud bez pracování – politika rozvojových zemí
- hutnictví železa, průmyslová a zemědělská produkce se váže právě na Západní makroregion Ruské federace, paliva a rudy do Asie

Rusko - regiony

- subjektů federace – 58 – velikost cca 2 mil. obyvatel, tj. NUTS 2
- použity budou rajony, průměrně 14,4 mil. obyvatel (srov. s Nizozem.)
- velikostně nesrovnatelné s dosud provedenými regionalizacemi evropských států! mimo Kaliningradskou oblast
- 7 velkých regionů s pověřením prezidenta: střediska Moskva, Petrohrad, Rostov na Donu, Nižnij Novgorod, Jekatěrinburg, Novosibirsk a Chabarovsk, pouze mocenský prvek centralizace
- **Severozápad** – Petrohrad (Leningrad), Psovská a Novgorodská oblast, strojírenství, zpracování dřeva, potravinářství, Petrohrad trpí konverzí zbrojního průmyslu, centrem ruské kultury, vzdělanosti
- **Kaliningradská oblast** – zpracování ryb, strojírenství, jantar, ropa
- **Evropský Sever** – orientace k Bílému a Barentsovu moři, Murmanská oblast, Karélie, Vologdská oblast, Archangelská oblast, Komi, velká jezera, Ladožské a Oněžské, Severní Dvina a Pečora, hutnictví železa a barevných kovů, výroba papíru – Karélie, vysoká lesnatost, hutě v Čerepovci – Severstal', přístavy Murmansk a Archangelsk, souostroví Nová Země s jadernými pokusy a ukládání kontaminovaného materiálu

Rusko - regiony

- **Centrální rajón** – Moskva a Moskevská oblast, Jaroslavská, Kostromská, Ivanovská, Vladimírská, Rjazaňská, Tulská, Orelská, Kalužská, Brjanská, Smolenská a Tverská oblast, strojírenství, spotřební průmysl, stavebních hmot i potravinářství, v Moskvě sektor služeb, v předměstí Moskvy jsou zastoupeny inovativní obory, high-tech, radialita Moskvy, Vladimir – traktory, Ivanovo – textil, restrukturalizace, Moskva – letadla, Rybinsk – letecké motory, Tver – lokomotivy a nákladní vagóny, zbraně – Tula, chemie a gumárenství – Jaroslavl', řely Volha, Oka, jih rajónu zemědělský – potraviny pro města
- **Černozemní střed** – lesostepi a stepi jižně od Moskvy, černozemě, Voroněžská oblast, Kurská, Belgorodská, Lipecká a Trambovská oblast, rajónu dominuje Don s přítoky, hutnictví železa, potravinářství, železné rudy u Ukrajiny – Kurská magnetická anomálie – Staryj Oskol, Lipeck
- **Severní Kavkaz** – Kavkaz i nížiny, Adygejská republika, Karačejsko-čerkeská republika, Kabardinsko-balkarská republika, Severní Osetie-Alanie, Inguško, Čečensko a Dagestán, Rostovská oblast, Krasnodarský kraj a Stavropolský kraj, strojírenství, energetika, Rostov na Donu – kombajny, vrtulníky, letadla, lokomotivy, potravinářství, Novorossijsk, severokavkazské trojměstí: středisko CR a lázeňství, Soči

Rusko - regiony

- **Volžsko-vjacký rajón** – Nižnij Novgorod (Gorkij), soutok Volhy a Oky, Marijci, Mordvini, Čuvaši, Nižněnovgorodská oblast, Kirovská oblast, Republika Marij El, Mordvinsko, Čuvašsko, strojírenství, chemie, zpracování ropy a dřevní hmoty, okolí je zalesněné
- **Povolží** – volné sdružení průmyslových měst na řece Volze, lesy až polopouště (průtah od severu k jihu), Republika Tatarstán (Kazaň), Uljanovská, Samarská, Penzská, Saratovská, Volgogradská a Astrachaňská oblast, Republika Kalmycko, ústí Volhy, pahorky Žiguli, strojírenství, zpracování ropy a chemický průmysl, Kazaň – letadla, Naberežnyje Čelny – KAMAZ, Al' meťjevsk – zpracování ropy, Uljanovsk – letadla a automobily, Toljatti – VAZ...další města podobné char.
- **Ural** – Sverdlovská oblast (Jekatěrinburg), Čeljabinská oblast, Kurganská, Orenburská, Republika Baškortostán, Udmurtská republika, Permská oblast, jádrem Nižnij Tagil – Jekatěrinburg – Čeljabinsk, dále Perm, Ufa, Magnitogorsk – stará průmyslová oblast, ložiska rud, územní izolace – 2. sv. válka, sibiřské suroviny, vojenské výroby vč. jaderných zbraní - havárie, hutnictví železa (srov. s Itálií), měď, hliník,...Jekatěrinburg strojním městem, Perm a Ufa – těžba ropy, Udmurtsko – výroba Kalašnikovů, chemie – Ufa, Orenburg

The Russian Federation Российская Федерация

1. Mordovia	8. Bashkortostan
2. Chuvashia	9. Republic of Chelyabinsk
3. Mari El	10. Adygeya
4. Udmurtia	11. North Caucasian Federation
5. Perm Republic	12. Kalmykia
6. Volga German Republic	13. Khakassia
7. Tatarstan	14. Tannu-Tuva

0 250 500 750 1000 km
0 250 500 750 miles

Děkuji za pozornost.

Geoinovace